

Закъде пътувате, г-н Данаилов?

Георги Данаилов

Към днешна дата не мога да си представя Георги Данаилов извън Ковачевица.

А какво пък би била Ковачевица без Георги Данаилов? Това село "отвъд света" е магично място, което има нужда от своите шамани, за да поддържат те на свой ред магията му... Та писателят Данаилов е нещо като Главният шаман на селото, известно също така като „българският Холивуд“ заради големия брой филми, заснети там. Щяха ли звездите в Ковачевица да са „големи колкото прасета“, ако самият Рангел Вълчанов не бе ги формулирал така? А той пък щеше ли да роди тази конгениална фраза, ако не беше снимал там шедьовър по сценарий на Георги Данаилов именно там?...

„Качваме се“ мислено на трабанта от филма „За къде пътувате“ на Рангел и Жожо (както всички приятели наричат писателя Данаилов) – за мен наистина шедьовър, който съм гледала поне 10 пъти - и се озоваваме в Зоната между живота и изкуството... В тясна кълдъръмена уличка отеква ясно звукът от конски ход, ала няма никого... От каменното корито на селската чешма шумно лочи призрактът на гигантско куче с огромно добро сърце. Преди то да спре да бие, е принадлежало на съвсем истински санбернар на име Бари. От огромния потон – както се наричат уникалните чардаци на ковачевските къщи, строени от самоуки майстори-дюлгери, и чийто аналог откривам за себе си в тосканската архитектура, проехтява гласът на бай Деньо – митичният човешки обитател на призрачното село. Това е Георги Калоянчев – Калата - виждам го, изпънат по войнишки, с чаша в ръка, извисил се високо над десетките, стотиците овце, внезапно изпълнили празната доскоро калдъръмена уличка, да ги известява тържествено: „Г-да офицери!.. От днес всеки получава една жълтица и до края на лятото да се оправя сам! Защото аз заминавам!..“ Ехото от думите се блъска между стените на опразнените къщи и се посипва върху онемялото стадо; безмълвието му напомня вцепенената фигура на Учителя в опустялото от деца училище...

Тишината нарушава странна мелодия, която се носи от друга една къща на друга улица и в друг филм (вече нашият). По улицата минават двама майстори от селото, помъкнали огромна греда, които разговарят на... френски... Към къщата бодро се носи автомобилна гума, сама пресича улицата, после си отваря една порта и хлътва в двора. Камерата ни пък е закачена на импровизиран „кран“: саморъчно скован прът, с който балансира операторът, на свой ред покачен върху мощните рамене на режисьора. Чрез този уникален метод, микс от творчески ентузиазъм и недостиг на бюджет, тя воайорски пъпли нагоре по височината на къщата, за да влезе „изненадващо“ в случващото се горе. А там, наред огромния чардак, шаманът Жожо се върти в ритуален танц, ревейки с пълен глас припева от филма „Не горюй“, отдавайки колегиална почит на съименника си – грузинецът Георгий Данелия...

Такива едни сюр-реалистични сцени се завъртат в главата ми, когато си спомням годината, в която и ние дадохме своя принос за кинематографския прираст в Ковачевица.

Иначе всичко започна с Бетовен и червено вино, разбира се....

“Аз мога да обичам едно дърво повече от един човек”

Лудвиг ван Бетовен

Това е написано върху десктопа на отворения лаптоп, разположен върху стара маса на обширния потон. Вали проливен дъжд и спуска мокра завеса между нас и фантастичната гледка навън; отнякъде звучи – не, извира – Бетовен и придава допълнително великолепие на момента... Самият домакин кипи от енергия и е в едно особено ведро разположение на духа... А как иначе – в такава обстановка да прекарваш делника си – дай Боже, всекиму, както се казва по нашите земи...

- Преди четвърт век, до голяма степен отвратени от обстановката, от живота в големия град, от професии и от маса неща, ние с един мой приятел

решихме да търсим самотни къщи някъде, в Родопите. Защо в Родопите? Защото там планината е най-мека, приветлива като че ли и така в края на краищата ние достигнахме до село Ковачевица. Да, колелото от прочутия филм на Рангел Вълчанов “За къде пътувате” ни доведе дотук... Аз не бих го нарекъл в истински смисъл с думата “бягство”, защото бягството е неосъществимо – човек нито може да избяга от себе си, нито от лошите си навици, нито от спомените си. Знаете ли това изключително стихотворение на Константинос Кавафис, в което се казва, че колкото и да се опитваш да стигнеш до някой друг град, все в един и същ пристигаш... Но това село, като че ли действително беше отвъдно. Отвъд света...

- Съзнателно ли търсиш самотата?

- Обичам самотата по принцип, защото има един девиз на Леонардо “Quando sono solo, sono tutto” – „когато съм сам, съм всичко”. Разбира се, не бих искал това да прозвучи нахакано, защото човек не може да живее непрекъснато в самота, а пък аз имам нужда да се срещна с хора. Но тук в селото дойдоха най-близките ми приятели. Те станаха нещо като заселници – и те бягаха от действителността. Безнадеждно бягство, но, така или иначе – те са тук. Освен това аз тук си намерих нови приятели, местните хора.

- И ти стана постепенно местен...

- Виж сега, не мога да кажа, че се научих да кося така, както трябва, или пък да сека дърва точно така, както трябва, но все пак си станах един от тях... И въпреки това съществува, разбира се, някаква разлика в психологията, в манталитета между местните хора и такива като мен. Спомням си веднъж, на вратата някой хлопа. Подава се един човек, който ми казва: “Гошо, може ли малко да вляза тука във вашия двор?” Викам: да бе, заповядай!... “Не, защото хората говорят едни работи...” Какви бе? “Говорят, – вика - че си си посял трева в двора. Верно ли?” Ами, викам, верно. “Е, Гошо, аз да не ти губим повече времето” - и си отиде човекът. За него аз бях свършен. Не домати, не картофи, не нещо полезно – трева!..

- Пишеш, пееш, пиеш си пиетието в местната кръчма (пиеш си и лекарствата, гледам, редовно!); кипиш от енергия и не си спрял да вършиш лудории...

- Аз не се взимам насериозно. Както не взимам и живота насериозно. Мисля си, че съм щастлив човек - може би благодарение на тези неща. И още съм щастлив човек, защото в живота си срещнах прекрасни хора. Това вече е може би въпрос на късмет. “Няма по-голямо богатство от общуването с хората” - беше казал Егзюпери.

Никога не съм бил... никога не съм имал много пари. Никога не съм ламтял за каквото и да е материално, или да правя околосветски пътешествия. Слава Богу даде ми се да видя доста свят. Но това е най-важното за мен: да остане нещо детинско в теб, нещо жизнерадостно. Миналата година се опитах да се надбягвам с един младеж. Естествено така паднах, че като се сетя, задника ме боли... Но карам ски, да, и смея да твърдя, че карам доста прилично. Обичам планината. Обичам и морето. Ами вижте, един мой приятел – Гошо - вдигна къща тук, в Ковачевица, взе обаче, че избяга и не може да се върне в Ковачевица, защото е много далече, в Съединените щати. Та този мой приятел казваше така: “най-хубавите неща на този свят не струват много пари”. И аз мисля, че тази мисъл е вярна. С него има една такава забавна история. Обяснява на един свой приятел колко е хубаво в Колорадо. И го кандърдисва да дойде. А той, човекът бил бизнесмен, единствено с бизнес се е занимавал цял живот. Отива той и по едно време моят приятел решава да го разходи из Скалистите планини. Стигнаха до място, където Гошо извадил някакви много вкусни сандвичи с шунка били прегладнели и сандвичите направо им се сторили прекрасни. И Гошо казал прочувствено: “разбрахте ли, че най-хубавите неща на този свят не струват много пари...”. Бизнесменът си заминал и му писал едно благодарствено писмо за приема. В него между другото споменавал: “а пък да знаеш, че си купих акции от тази шунка...”

Отново цитат: Казандзакис, “Зорба гъркът”: “Шефе, на теб ти трябва малко лудост, за да бъдеш свободен...

(тук Георги Данаилов не издържа и запява култовата песен „Калеш Дончо”... По-късно ще я чуем в дует с негов приятел в кръчмата)

... Оказа се, че съм драматичен тенор. Което ме много притесни...

- Все си мислех, че си баритон...

- Ами, ами!... никакъв бас, никакъв баритон... така казаха коскодджамити музикални педагози. И аз така, като драматичен тенор – се представям от време на време в кръчмата...

- Какви други слабости имаш?

- Абе пълен съм със слабости!... В Ковачевица много внимавам вечерно време като се прибирам, да не се утрепя някъде – защото е тъмно, неравно, калдъръм е... Това също се дължи на една моя слабост... предполагам, че ме разбирате...

- А другата слабост?

- Е, то в селото са останали само стари баби. Но от време на време минават... метеори. Имам един бинокъл (насочва го към селото и се вглежда). Има тук една..., обаче днеска я няма...

- Значи няма скука!?!...

- Много хора грешат, като мислят, че ако отидат в чужбина или сменят професия, сменят съпрузи, съпруги, ще настъпи нещо различно. Човек носи скуката в куфарите си. Искам да кажа, ако ти си човек, който скучае; ако скучаеш в Ковачевица, ти ще скучаеш и в Ню Йорк...

- Ковачевица я наричат още „Българският Холивуд“...

- - Защото тук са заснети най-малко 15 филма. Декор – естествен, удобен и тука са заснети големи филми, като започнем с „Мъжки времена“ на Еди Захариев, минем през „Мера според мера“... тук Рангел засне – двамата писахме сценария - „А сега накъде?“ и затова сега ние двамата правим нещо като римейк...

Ще ви разкажа една забавна случка по снимането на „Мера“-та, в която Георги Дюлгеров, който е всъщност дълбоко в себе си един кръвожаден човек, искаше да смае орталъка: един камикадзе се хвърля с една бомба, която избухва и хвърля сред турските позиции и турците летят навсякъде мъртви. Добре, ама на Жоро не му беше достатъчно, дето му докараха няколко каскадьори, които можеха майсторски да летят във въздуха, демек – разхвърчали се тела... Та Жоро поиска да сложат във взрива... месо. Овче месо. Заклаха няколко овни и ги натрупаха на купчина на мястото, където щеше да се възпроизведе взрива. И сега какво става – Жоро Дюлгеров настоява всички да си сложат каски. Всеки си слага, ала той остава гологлав – защото, казва: „моят учител Зако Хеския ми е казал никога да не слагам каска на главата си“. Защо точно за каски да са си говорили със Зако Хеския не се разбира... Както и да е; експлозията беше страшно внушителна, обаче не се видя никакво парче месо никъде. И Жоро се върти, върти, оглежда се наоколо, и по едно време от небето почнаха да падат пържоли... Факт... Рангел също има много хубави определения за Ковачевица: - тук, казва, „звездите са големи колкото прасета“. Понеже и той, нали, е работохолик кръвожаден, иска само да снима и да снима... Хората искат да си починат, да си поприказват, а Рангел заредил едни камери, искал да почнат да снимат в 4:30 сутринта някакъв изгрев. Обаче изгревът закъснява за снимки и тогава Рангел казва: „Ненавиждам тази Ковачевица - ред приказки, ред пържоли, ред приказки, ред пържоли – никой не идва да работи!..“

„ Извинете ме, Ваши Величества! Преди много години аз тръгнах към вас - г-н Гаус, г-н Лобачевски... Вървах, вървах към върха, на който сте вие, и като се огледах, видях, че съм останал в подножието. Любовта ми с науката не беше взаимна... И един ден си казах – отивам си!...“

Г.Данаилов

- В същата година, в която си купих къща в Ковачевица, напуснах Химико-технологическия институт и станах драматург в театър „Сълза и смях“. Имах прекрасен директор – Стойчо Мазгалов, който не държеше всеки ден да ходя на работа. В Ковачевица получавах телеграми от него: „Ако обичате, на 20-и ще има Художествен съвет, елате“. Нали, ако ми е възможно... Ей такъв чонек. И така успях да стана писател.... Бях опитал още като студент. Една вечер се прибирам – живеех тогава в Павлово, трамваи вече не вървяха.. И гледам звездното небе над мен, и се вслушвам в моралния закон в мен, и решавам, че от мен няма да излезе никакъв Лавоазие, нито дори Менделеев, нищо не може да излезе. Опитвах се да пея – викам си, ще стана някакъв посредствен певец, лоша работа, щом няма да излезе от мен Борис Христов... Е, най-много Гяуров!... Така че си викам - добре бе, сега, аз нищо не мога да стана! И тогава ми хрумна спасителната идея: защо не взема да стана писател!?!...

!?... Това бе единственото нещо, което не бях опитал. Съвсем като шопа - “можеш ли да свириш на пиано” - “еми не съм опитвал, мое да моем...”

- А както какъв точно писател се самоопределяш?

- Не се самоопределям изобщо. Защото няма никакъв смисъл. Човек започва едно нещо, пише го, харесва му, докато го пише. Ако го прочете след десет години, никак няма да му хареса. Но какво да правя... Да се занимаваш с изкуство, това означава да нямаш достатъчно чувство за самокритичност.

- ?!...

- Така е според мен; и всъщност е спасението. Защото я си представете, ако хората имаха силно самокритично чувство – че то тогава нищо нямаше да бъде написано. Албер Камю има един чудесен образ в романа си “Чумата” за един, който искал да пише роман и непрекъснато оправял първото изречение. Така години наред не го написал романа...

Не горюй! (Не тъгувай..)

в съпровод на грузинска мелодия.

- “Животът без музика би бил просто грешка” - казва Фридрих

Ницше.... То той и с музика е грешка, но поне е грешка с

музикален съпровод, нали така... Аз страшно много харесвам грузинските песни. Страшно много харесвам филма “Не тъгувай” на Георгий Данелия. И може би една част от житейската си, да не кажа философия, но поне - отношение към света, съм го получил от този филм. За мен това е един от най-великите филми, направени на този свят...

И пак ще кажа цитат. Това тук е гробът на един от най-добрите ми приятели, математикът Владимир Велчев – човекът, с когото за пръв път дойдохме в Ковачевица. Той се влюби в това място и когато се пенсионира, остана да си живее тук, докато почина. Той имаше желание да бъде погребан точно на това място (великолепен изглед към селото от хълма, където е гробището). За да може да си гледа селото. Но беше бая зор да му се изкопае гроба тук, защото излязоха отдолу едни скали. И цялото село копа цял ден почти, за да го приберат... Аз за себе си съм си поръчал по-простичко местенце, където лесно може да се стигне, в случай, че почина в Ковачевица. Ако пък почина в София – там да ме горят и да правят каквото искат. Но ако почина в Ковачевица, искам тук да ме погребат. Аз нямам претенции да гледам, важното е, че ще знам, че съм тук. На моя приятел винаги му нося по някоя цигара, защото той много пушеше, ето, оставям му сега една, запалена... Нося му редовно и червено вино, за да има какво да си пие. Изобщо в Ковачевица си имаме такъв обичай – когато се погребва някой, му слагат една манерка с водичка, да има да си пие. Щото не се знае – рай, рай, ама може да няма вода!... И затова така. Ами това е... Лошото е, че повечето хора, с които бях близък си отидоха. Измряха един по един, хора, които съм обичал... Какво беше казала лисицата: “ако опитомиш някого, после малко можеш и да страдаш....” Да не се ли оставяме да бъдем опитомени? Но нали все пак е хубаво да обичаш, и да те обичат...

... (стигаме и до камъка с надпис „Бари”, той е в собствения му двор)

- Ето тук е погребан Бари. Моето куче санбернар... Всичко свършва на този свят. Но засега не съм си взел второ куче, защото нищо не може да го замести. Нали си спомняте как завършва “Платонов” на Чехов: “Нашата задача е да погребваме умрелите и да понасяме живите”... Едва ли някой може да го каже по-майсторски. Ако кажа “аз не се страхувам от смъртта”, и това е просто фраза. Естествено е, човек трябва според мен да приеме това съвсем нормално. Ако нямаше смърт, животът щеше да бъде безумно скучен. Каква любов би могла да съществува между хората, ако знаеха, че са безсмъртни. Представете си, Лорелай да чака на морския бряг 2000 години някой да се влюби в нея... Просто смъртта прави живота да има стойност.. Именно присъствието на смъртта кара хората да живеят пълноценно. Аз не вярвам в задгробния живот, не вярвам в подобни неща, вярвам още по-малко в преражданията и ще кажа сега нещо, което може да прозвучи по-скоро поетично: отиваме там, където Нищото е весело!....

Червено свищовско и Моцарт

- Какво е това лястовиче гнездо вътре в стаята?
- Това лястовиче гнездо (над библиотеката) го заварих в тази къща. 26 години не е имало стъкла на прозореца, лястовиците са били влезли и си направили гнездо. Имам към него едно почти религиозно отношение. Наумил съм си, че докато съм жив, няма да падне. А тези книги тук, като че ли са наредени, за да ми покажат колко много неща съм забравил. Ето: физика, атомна енергия, лекции по химия; Йохан Волфганг фон Гьоте - на немски, при това готически, а аз не знам нито готически, нито немски... Седи тука за тежест. (слага широкопола шапка и ритуално се покланя): Прощавайте, Йохан Волфганг фон Гьоте!..
- Не знам по-напред автор ли си, или актьор!..
- Авторът е актьор, който не се явява на сцената. Той просто се вживява в отделните образи. Трябва да им повярва, трябва да им вярва. Трябва да обича своите герои. Не обичаш ли героите си, нищо няма да можеш да напишеш.
- А какво ще отговориш на ето тази тук вкаменена фигура (фигурата е самият той, застанал по подобие на Учителя от „За къде пътувате“), ако те попита: „Е, г-н Данаилов, какво бихте направили, ако знаехте, че тази вечер е последната във вашия живот?..“
- Ако ще е така... Не искам да има хора около мен. Искам да гори огън, да не зъзна. Искам да имам чаша хубаво червено свищовско вино (не, с една чаша няма да мина...) И музика. Колебая се между Моцарт и Бах. Нека е Моцарт, все пак - той идва при нас без притеснения. Ей така, без да е получил покана. Усмихнат, приветлив, лек. По бели чорапи. С Моцарт се умира по-лесно...

... За финал писателят, който вече е играл ролите на бай Деньо, на солист в селската крчма, на оперен изпълнител, на Гьоте, на Учителя и на Самия себе си, е покачен върху покрива на собствената си къща. Отдалечаваме бавно с камерата; бавно, докато фигурата му заприлича на човешка птица, кацнала върху каменните плочи, с които с безподобно майсторство са застлани ковачевските покриви. Селото заедно с хората потъва плавно надолу и се спотаява на сигурно в зелената утроба на югозападните Родопи. Звучи божествена музика – Моцарт, разбира се!... Но не като за умирање. Искат ти се непременно да си жив и утре, за да видиш всичко това отново...